

Spelling

in de lift

adaptief

HANDLEIDING

niveau 7

niveau

7

8

5

6

3

4

1

2

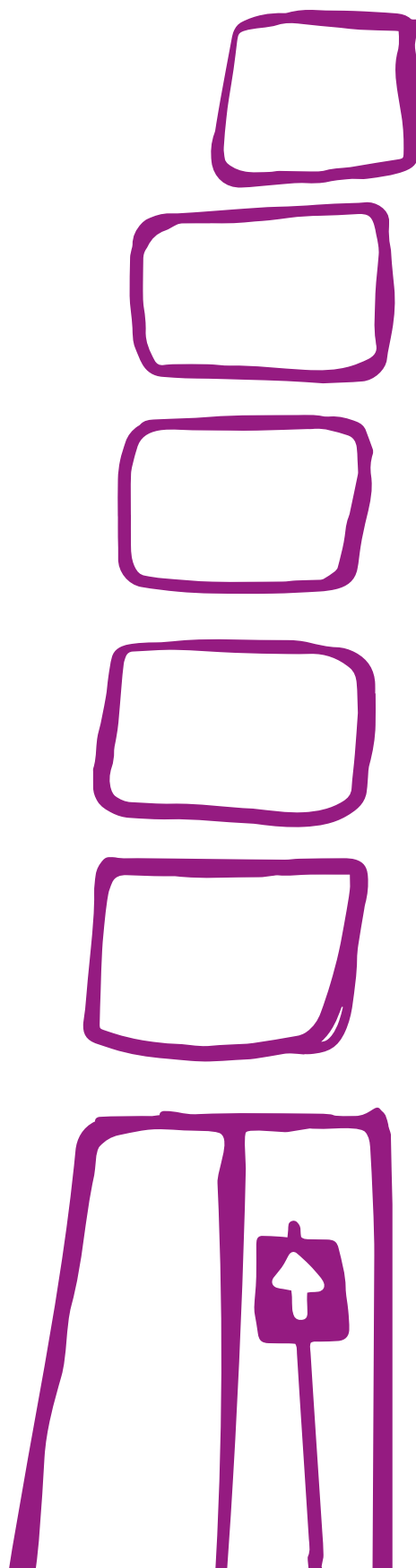

Spelling

in de lift adaptief

handleiding niveau 7

klinkerdief – letterzetter 2
verkleinwoorden
moeilijke meervouden
ie = i

Inhoud

1 Doelstellingen	5
1.1 Algemene doelstellingen	5
1.2 Doelstellingen van niveau 7	5
2 Opbouw	7
2.1 Beginsituatie vaststellen	7
2.2 Evaluatie	7
3 Didactiek	9
3.1 Leerinhouden	9
3.2 Leerprincipes	10
3.3 Werkvormen	14
3.4 Aanwijzingen per bladzijde, algemeen	15
3.5 Aanwijzingen per bladzijde, specifiek	17
4 Dictees	35
4.1 Controledictees	35
4.2 Einddictees	41
5 Woordenlijsten	45
Bijlage: Schema van de luistervink – klinkerdief – letterzetter	51

1 Doelstellingen

1.1 Algemene doelstellingen

Het werkboek niveau 7 is een onderdeel van de methode *Spelling in de lift*. Met deze methode leren leerlingen de schrijfwijze van veelvoorkomende Nederlandse woorden. Het is van belang dat leerlingen de woorden die ze leren, niet alleen goed schrijven in de spellinglessen, maar dat ze die kennis ook gaan gebruiken in hun spontane schriftelijke taalgebruik. Hiervoor zijn speciale oefeningen opgenomen. Voor een verdere toelichting van de algemene doelstellingen kun je de Algemene Inleiding raadplegen.

1.2 Doelstellingen van niveau 7

Op dit niveau wordt de schrijfwijze aangeleerd van niet-klankzuivere woorden die uit drie of meer klankgroepen bestaan. Het gaat hierbij alleen om woorden waarvoor de regels van luistervink, klinkerdief en de letterzetter gelden. Op dit niveau worden dus geen 'vreemde' woorden behandeld, zoals dat op niveau 8 het geval is. Aan het eind van dit niveau kan de leerling ook:

- van veelvoorkomende woorden het verkleinwoord foutloos schrijven;
- veelvoorkomende woorden, waarin je een ie hoort maar een i schrijft, foutloos schrijven;
- veelvoorkomende woorden met de volgende spellingproblemen schrijven:
 - woorden waarbij in het meervoud of bij het langer maken de f in een v verandert (brief – brieven, scheef – scheve, geef – geven);
 - woorden waarbij in het meervoud of bij het langer maken de s in een z verandert (doos – dozen, grijs – grijze, lees – lezen);
 - meervoudsvormen op 's (opa's);
 - meervoudsvormen op eren (kinderen).

2 Opbouw

2.1 Beginsituatie vaststellen

Stel op basis van afgenomen toetsen de beginsituatie van de leerling vast. Sluit bij het kiezen van oefenstof aan op de vastgestelde beginsituatie en kies die spellingcategorieën waarop de leerling meer oefening nodig heeft. Ga samen met de leerling aan de slag met de desbetreffende spellingcategorieën.

Het is dus zeker niet zo dat de leerling alle opdrachten uit het werkboekje van niveau 7 moet maken. Het mag natuurlijk wel, want extra oefening kan nooit kwaad.

In deze handleiding staan per bladzijde van het werkboek instructies en aanwijzingen bij de opdrachten. Daarnaast vind je bij verschillende bladzijden auditieve oefeningen die je samen met de leerling kunt doen. In hoofdstuk 3 vind je hoe deze zijn aangegeven, in zowel de handleiding, als in het werkboek.

2.2 Evaluatie

Tussen de verschillende oefeningen door, zijn controledictees voorhanden om na te gaan waar de leerling zich op dat moment in zijn leerproces bevindt. Aan het eind van iedere spellingcategorie vind je een einddictee. Dit kun je naast het controledictee en de gemaakte opgaven leggen om de voortgang van de leerling inzichtelijk te maken.

Zowel aan het controledictee, als aan het einddictee hangen geen normeringen.

3 Didactiek

3.1 Leerinhouden

In het werkboek vind je de volgende categorieën:

1 Klinkerdief – letterzetter

Woorden van drie of meer klankgroepen, waarop de regels van luistervink, klinkerdief of letterzetter toepasbaar zijn.

Lees- en analyseoefeningen met woorden van drie klankgroepen.	(blz. 4 en 5)
Invul- en overschrijfoefeningen.	(blz. 6 t/m 12)
Introductie van woorden van vier klankgroepen.	(blz. 13 en 14)
Gevarieerde oefeningen en toepassing van het geleerde in zinnen, verhaaltjes en aardrijkskundige onderwerpen.	(blz. 15 t/m 23)

2 Verkleinwoorden

De verkleinwoorden worden aan de hand van het verhaal 'Op reis door Madurodam' aangeleerd.

In één overzicht worden de verschillende categorieën verkleinwoorden geïntroduceerd.	(blz. 26)
Categorie 1: je-woorden (voorbeeldwoord is huisje).	(blz. 27 en 28)
Categorie 2: tje-woorden (voorbeeldwoord is treintje).	(blz. 29 en 30)
Categorie 3: pje-woorden (voorbeeldwoord is boompje).	(blz. 31 en 32)
Categorie 4: etje-woorden (voorbeeldwoord is bruggetje).	(blz. 33 en 34)
Categorie 5: kje-woorden (voorbeeldwoord is koninkje).	(blz. 35 en 36)

Twee lastige problemen met de je- en tje-vorm (voorbeelden: blad – blaadje en la – laatje)	(blz. 37 en 38)
alles door elkaar	(blz. 39 en 40)

3 Moeilijke meervouden

- meervoudsvormen waarbij de eind f in een v verandert;	(blz. 42 t/m 45)
- meervoudsvormen waarbij de eind s in een z verandert;	(blz. 46 t/m 50)
- meervoudsvormen die op 's eindigen;	(blz. 51 t/m 54)
- afwijkende meervoudsvormen die op eren eindigen.	(blz. 55)
- alles door elkaar	(blz. 56 en 57)

4 ie = i

Woorden waarin je een ie hoort maar een i schrijft. (blz. 60 t/m 62)

Woorden waarbij na de i geen klinker of tweetekensklank komt (bijvoorbeeld: gitaar). (blz. 64 t/m 67)

Woorden waarbij na de i een klinker of tweetekensklank komt, zodat een j hoorbaar wordt (bijvoorbeeld viool). (blz. 68 t/m 72)

3.2 Leerprincipes

Voor een algemene toelichting op de verschillende leerprincipes kun je hoofdstuk 3 van de Algemene Inleiding lezen. Hieronder wordt besproken hoe deze leerprincipes op niveau 7 plaatsvinden.

Oriënteren

Binnen niveau 7 is de samenhang tussen de onderdelen minder sterk dan bij niveau 6. De onderdelen kunnen eventueel los van elkaar behandeld worden. Bij de constructie van de methode is wel voor een bepaalde volgorde van de onderdelen gekozen, ook bij niveau 7. Dit betekent in de praktijk bijvoorbeeld dat je bij het onderdeel verkleinwoorden nog geen ie = i-woorden zal aantreffen.

De woorden die op niveau 7 aangeleerd worden, zijn niet klankzuiver. Daarom is het belangrijk dat de leerlingen goed op de verschillende onderdelen van het spellingprobleem georiënteerd worden.

Klinkerdief – letterzetter 2

Dit onderdeel sluit aan op 'klinkerdief 1 en letterzetter 1' van niveau 6.

In niveau 6 hebben de leerlingen geleerd wanneer en hoe zij de spellingregels van de luistervink, klinkerdief en letterzetter toepassen op woorden van twee klankgroepen. Dit gebeurde met behulp van het schema van de luistervink – klinkerdief – letterzetter.

In klinkerdief – letterzetter 2 wordt in niveau 7 eerst aandacht besteed aan het goed lezen en uitspreken van woorden met drie klankgroepen. De inhoud van deze langere woorden is vaak heel abstract. Daarom is het belangrijk dat je met de leerlingen over de betekenis van de woorden praat en/of ze de betekenis van die woorden in een woordenboek laat opzoeken.

In klinkerdief 1 en letterzetter 1 pasten de leerlingen de drie regels van het schema alleen op de eerste klankgroep van een woord toe. Nu de woorden uit meer dan twee klankgroepen bestaan, leren de leerlingen eerst om in deze lange woorden die woorddelen te analyseren waarop zij de regels van het schema kunnen toepassen. Het hoeft dus niet meer per se de eerste klankgroep te zijn.

Ook leren de leerlingen via analogierijtjes dat deze moeilijke woorden vaak dezelfde voor- of achtervoegsels hebben. In niveau 6 van deze methode werden die kop- of staartstukken genoemd.

Bij klinkerdief – letterzetter 2 komen de leerlingen met nieuwe voor- en achtervoegsels als: op-, on-, ont-, voor-, over- en -ing in aanraking, naast de bekende kop- en staartstukken be-, ge-, ver-, -ig, -lijk en -e.

Het is nieuw dat de voor- en achtervoegsels nu niet meer altijd voor- of achteraan het woord hoeven te staan. Ze kunnen ook midden in een woord voorkomen, bijvoorbeeld bij: onverschillig, gisteren, ongelukken.

Naast de analyse- en analogie-oefeningen zijn er ook oefeningen waarbij de leerlingen zélf langere woorden moeten maken door voor- of achtervoegsels aan een grondwoord te koppelen. Door deze oefeningen leren zij op een andere manier hoe zij een woord kunnen structureren.

Verkleinwoorden

De regels voor het aanleren van verkleinwoorden zijn voor leerlingen te ingewikkeld. Daarom leren de leerlingen de spellingregels toe te passen die ze eerder geleerd hebben. De verkleinwoorden worden in vijf categorieën en een uitzonderingscategorie aangeboden.

Het juist leren vormen en uitspreken van verkleinwoorden is een voorwaarde voor het goed leren schrijven. Daarom wordt in dit blok veel aandacht besteed aan dit morfologische aspect van de taal, door instructies en auditieve oefeningen. De leerlingen worden op dit nieuwe spellingkenmerk georiënteerd aan de hand van een afbeelding van Madurodam. Het gebruik van verkleinwoorden is logischer in Madurodam dan in de wereld om ons heen.

Voor elke categorie is een voorbeeldwoord gekozen. Dit wordt visueel ondersteund door middel van een afbeelding. Aan de hand van de voorbeeldwoorden worden de andere verkleinwoorden aangeleerd.

Voor verkleinwoorden geldt als algemene regel: 'Zoek in geval van twijfel eerst het grondwoord en zet daar de verkleiningsuitgang achter.'

Het grondwoord is het woord waar de verkleiningsvorm van is afgeleid. Bijvoorbeeld:

- van het grondwoord huis is het verkleinwoord: huisje;
- van het grondwoord licht is het verkleinwoord: lichtje;
- van het grondwoord kip is het verkleinwoord: kippetje.

Verder worden er bij een aantal categorieën nog hulpregels gegeven:

- **Categorie 1:** verkleinwoorden met uitgang -je:

Verwijs bij verkleining van grondwoorden op t of d naar de regel die de leerlingen geleerd hebben in niveau 4. Bij grondwoorden eindigend op cht en st wordt bij verkleining de t meestal niet uitgesproken. Deze t moet wel

geschreven worden. Bijvoorbeeld: lichtje en worstje. Wijs de leerlingen hierop en herhaal eventueel de bovenstaande algemene regel.

- **Categorie 4:** verkleinwoorden met uitgang -etje:

Deze verkleinwoorden krijgen er volgens de regel van de letterzetter vaak een medeklinker bij. Verwijs hiernaar. Voorbeeld: karretje, bruggetje.

- **Categorie 5:** verkleinwoorden met uitgang -kje:

Bij de -ng wordt alleen bij verscherping van g- tot k-klank de verkleinings-uitgang -kje toegepast (bijvoorbeeld in koninkje, kettinkje). Met andere woorden bij de verkleiningsuitgang -etje verandert -ng niet. (bijvoorbeeld: ringetje).

- **Uitzonderingscategorie:**

Hierin worden twee lastige problemen met de je- en tje-vorm behandeld:

a) verkleinwoorden waarbij de korte klank in een lange klank verandert, voorbeeld: pad – paadje, schip – scheepje;

b) verkleinwoorden waarbij de schrijfwijze van de lange klank verandert. Grondwoorden die eindigen op a, o en u worden geschreven met aa, oo en uu, bijvoorbeeld: laatje, fotootje en parapluutje.

Moeilijke meervouden

Bij dit onderdeel geldt de hoofdregel van de Nederlandse spelling: uitgangspunt hierbij is een uitspraak in algemeen beschaafd Nederlands. Het is belangrijk de invloed van een dialect te vermijden. Daarna worden de woorden in klanken geanalyseerd en worden de klanken in de juiste volgorde omgezet in letters.

Bij de meervoudsvormen waarbij de eind f in een v verandert en de eind s in een z, wordt teruggerepen op de begrippen: fietspompletter – vliegende vogelletter en slangletter – zaagletter, die op niveau 3 voor het eerst behandeld zijn.

Ondanks een 'nette' uitspraak is de invloed van het dialect vaak toch groot. Ook kan het zijn dat door de invloed van andere klanken binnen het woord de v niet anders dan als f uitgesproken kan worden of de z als s. Het helpt de leerlingen in dat geval ook niet om bij de keel te voelen om welke klank het gaat. Om deze redenen wordt nog een aantal hulpregels gegeven. Door regelmatig oefenen met een beperkt aantal f – v en s – z-woorden ontstaat een visueel woordbeeld van deze woorden.

De hulpregels bij deze woorden zijn:

Bij f → v-woorden

- aan het eind van een woord of een klankgroep kan nooit een v staan;
- vv komt niet voor in de Nederlandse taal, dus de letterzetter zet altijd ff na de a, e, i, o of u;
- als de regel van de letterzetter niet geldt, schrijf je bijna altijd een v bij het langer maken. Uitzonderingen zijn: fotografen, paragrafen en triomfen.

Bij s → z-woorden

- aan het eind van een woord of een klankgroep kan nooit een z staan;
- zz komt niet voor in de Nederlandse taal, dus de letterzetter zet altijd ss na a, e, i, o of u.

Bij meervoudsvormen die op 's eindigen

- de hulpregel is hierbij dat je wel 's moet schrijven, omdat je anders het woord verkeerd uitspreekt doordat je een korte klank leest, bijvoorbeeld fotos.

ie = i

Er zijn wel enkele regels te bedenken met behulp waarvan de leerlingen op dit spellingprobleem georiënteerd kunnen worden. Deze zijn echter vrij ingewikkeld en bovendien zijn er veel uitzonderingen op die regels.

Daarom is in dit geval gekozen voor het inprenten van een beperkt aantal veelgebruikte ie = i-woorden.

Optimaliseren

Achtereenvolgens gaat het hierbij om het verinnerlijken, verkorten, automatiseren en generaliseren.

Bij het verinnerlijken leren de leerlingen om niet meer hardop auditief te analyseren, maar om dit fluisterend voor zichzelf of in het hoofd (dus niet hoorbaar) te doen.

Het is de bedoeling dat de leerlingen bij het verkorten na verloop van tijd de regels en hulpregels niet meer nodig hebben, die in de werkboeken aangeboden worden. Alleen wanneer de leerlingen niet meer weten hoe een woord geschreven wordt, grijpen ze terug op de juiste regel.

Een voorbeeld van het verkorten van de regels van klinkerdief – letterzetter: eerst zoeken de leerlingen nog de kop- en staartstukken en de woorddelen waarop ze de regels van het schema kunnen toepassen. In een latere fase kan meteen van de leerlingen gevraagd worden welke regel op een bepaald woorddeel toegepast moet worden. Bijvoorbeeld: bij het woord 'vanavond' – hoe schrijf je a en waarom?
Antwoord: met één a, want hier geldt de regel van de klinkerdief.

Uiteindelijk is het doel dat de woordbeelden bij de leerlingen 'uit de pen vloeien'. Het spellen is dan een automatisme geworden. Deze vaardigheid wordt bevorderd door een beperkt aantal woorden herhaaldelijk op te laten schrijven, auditief te laten analyseren en visueel in te laten prenten.

Van de leerlingen wordt verwacht dat zij hun nieuwe kennis van de spellingproblemen van dit niveau niet alleen bij losse woorden toepassen, maar ook in zinnen en verhalen. Hieraan wordt aandacht besteed in het werkboek. Zorg ervoor dat de nieuwe kennis ook buiten de spellingles wordt toegepast, bijvoorbeeld bij de lessen wereldoriëntatie.

Isoleren, discrimineren en integreren

Naast het oriënteren en optimaliseren wordt aandacht besteed aan het isoleren, discrimineren en integreren. Voor de toelichting op deze begrippen kun je hoofdstuk 3 van de Algemene Inleiding lezen.

Binnen de vier onderdelen van niveau 7 worden de verschillende spellingproblemen eerst zoveel mogelijk geïsoleerd aangeboden. Pas wanneer de leerlingen na een aantal oefeningen een spellingkenmerk onder de knie hebben, wordt een nieuw spellingkenmerk aangeboden. Beheersen de leerlingen dit ook, dan pas wordt het door elkaar heen aangeboden.

Voorbeeld:

Bij het onderdeel 'ie = i' worden eerst de woorden met i geïsoleerd aangeboden. Daarna leren de leerlingen discrimineren tussen woorden waarin je een ie hoort én schrijft, en tussen woorden waarin je een ie hoort, maar een i schrijft.

Voor de leerprincipes 'controleren' en 'motiveren' kun je verder lezen in de Algemene Inleiding.

3.3. Werkvormen

De handleiding

In deze handleiding vind je de instructies bij de oefeningen in het werkboek. De instructies bevatten onder andere: het bespreken van de betekenis van nieuwe woorden, een uitgebreide oriëntatie op een nieuw probleem, leiding geven aan auditieve oefeningen, het vooraf bespreken van de oefeningen uit het werkboek en het nabespreken van de gemaakte oefeningen.

De auditieve oefeningen zijn in de methode *Spelling in de lift* erg belangrijk. Deze sluiten aan op de leerstof, of ze bereiden de volgende oefeningen in het werkboek voor.

Regelmatig worden dictees afgenomen, geanalyseerd en nabesproken. Naast woord-dictees worden op niveau 7 ook zinnendictees afgenomen om te kijken of de geleerde woorden in deze situaties ook goed geschreven worden.

Het werkboek

In de oefeningen wordt veel aandacht besteed aan het op verschillende manieren inslijpen van woordbeelden: visueel, auditief en schrijfmotorisch. Ook wordt door het gebruik van afbeeldingen en eenvoudige zinnen de betekenis van woorden duidelijk gemaakt en wordt er geoefend met het gebruiken van woorden in zinsverband.

Aan de hand van plaatjes of eenvoudige zinnen wordt duidelijk gemaakt wat de betekenis van de woorden is en op welke wijze deze gebruikt worden. Vooral nu de woorden langer en abstracter worden, is het belangrijk om met de leerlingen te praten over de betekenis. Het gebruik van een woordenboek is een echte aanrader.

In deze methode staat instructie centraal, het werkboek is niet bedoeld als zelfstandig oefenmateriaal. Het is van belang dat je controleert of de leerlingen de bedoeling van de opdracht hebben begrepen.

3.4 Aanwijzingen per bladzijde, algemeen

De doelenkaart

De doelenkaart (op de binnenkant van de kaft) geeft aan welke onderdelen de leerling in het werkboek gaat doen en kan op twee manieren ingezet worden:

- **Voorafgaand aan het oefenen.**
Bespreek samen met de leerling welke spellingcategorieën hij al beheerst en welke spellingcategorieën hij nog lastig vindt: kortom, met welke spellingcategorieën gaat de leerling de komende tijd oefenen.
- **Na afloop van het oefenen of na afloop van een dictee.**
Evalueer het oefenproces met de leerling. Bespreek na in hoeverre de leerling de spellingcategorieën nu beheerst.

Instructie

Tijdens de instructie worden de doelstelling, het te hanteren materiaal en de introductievorm vermeld.

Auditieve oefeningen

De instructie en de woorden die worden aangeboden zijn omschreven. Deze oefeningen kunnen met één of meerdere leerlingen gedaan worden.

Gezamenlijke oefeningen

Deze oefeningen kunnen samen met een groepje leerlingen gedaan worden.

Dictees

Deze dictees zijn in de handleiding te vinden onder respectievelijk paragraaf 4.1 en 4.2.

Schema van de luistervink – klinkerdief – letterzetter

Dit schema is achter in deze handleiding te vinden. Het schema is tevens te vinden achterin het werkboekje.

Afdek-oefeningen

Deze kunnen gezamenlijk gedaan worden, maar ook individueel.

De leerling voert de volgende handelingen uit:

- het woord inprenten;
- het woord afdekken (door leerkracht of leerling);
- het woord opschrijven;
- het woord controleren.

Het is daarbij belangrijk dat het woord niet letter voor letter overgeschreven wordt! Op dit niveau prenten de leerlingen woorddelen in.

Betekenis van woorden

Het is belangrijk dat de leerlingen de betekenis van de behandelde woorden kennen. Controleer dit regelmatig door de leerlingen bijvoorbeeld zinnen met de woorden te laten maken.

Zinnen maken

De oefeningen waarbij leerlingen zelf zinnen moeten maken, zijn erg belangrijk. Let erop dat ze toepassen wat ze geleerd hebben. Behalve de behandelde woorden van niveau 7, moeten ook de woorden van eerdere niveaus goed geschreven worden. Let ook op het toepassen van hoofdletters en leestekens.

Creativiteit

Het is goed om de creativiteit van de leerlingen aan te moedigen. Bij de oefeningen is er lang niet altijd sprake van één correct antwoord; soms zijn er alternatieven. Reken het vooral niet fout als een leerling een ander woord invult dat wel in de oefening past.

3.5 Aanwijzingen per bladzijde, specifiek

1 Klinkerdief – letterzetter 2

Bladzijde 4

Instructie

Doel: De leerling leert dat moeilijke woorden vaak herkenbare voorvoegsels hebben.

Schema: luistervink – klinkerdief – letterzetter

Introductie:

Lees de woorden op bladzijde 4 samen. Vraag de leerling of hij de overeenkomsten tussen de woorden kan ontdekken. Bevestig dat deze woorden dezelfde kopstukken of voorvoegsels hebben. Wijs de leerling erop dat deze voorvoegsels gevolgd worden door twee klankgroepen, die hij al kan schrijven.

Sla het werkboek dicht en behandel de structuur van de volgende woorden op het bord:

betrekken – bepalen – belasten

Vraag wat het voorvoegsel in deze woorden is. Vraag of het gedeelte dat overblijft, een luistervink-, klinkerdief- of letterzetter-woord is, en waarom.

Gebruik hierbij het schema van de luistervink – klinkerdief – letterzetter.

Doe dit ook met de woorden: vertellen – verzorgen – verlaten.

Lees daarna nogmaals de woorden van bladzijde 4 van het werkboek. Let erop dat de leerling de woorden juist uitspreekt. Ook kun je van een aantal woorden naar de betekenis vragen, bijvoorbeeld door de leerling met het woord een zin te laten maken.

Oefening 2

De bedoeling van deze oefening is dat de leerling uit elk woord van drie klankgroepen een luistervink-, klinkerdief- of letterzetter-woord van twee klankgroepen haalt. Vervolgens deelt hij dit woord in in een van de drie categorieën met behulp van het schema van de luistervink – klinkerdief – letterzetter.

Bladzijde 5

Instructie

Doel: De leerling leert dat in moeilijke woorden zowel voor-, als achtervoegsels aanwezig kunnen zijn.

Introductie: Zoals bij de instructie op bladzijde 4.

Bij de rijtjes woorden zijn er zowel overeenkomsten in voor-, als achtervoegsels (kop- en staartstukken). Wijs erop dat er behalve het voorvoegsel of achtervoegsel nog twee klankgroepen zijn die hij al kan schrijven.

Behandel de structuur van de volgende woorden (zie instructie bladzijde 4):

ontdekking – ontduiken

vriendelijk – vreselijk

oplossen – optreden

Gebruik het schema van de luistervink – klinkerdief – letterzetter.

Bladzijde 6

Instructie

Doel: De leerling leert woorden in klankgroepen verdelen.

Introductie: Verdeel de volgende woorden in klankgroepen. Vraag of er ook woorddelen bij zijn die de leerling al kan schrijven. Vraag welke regels daarvoor gelden. Schrijf nu de woorden op het bord. Gebruik ter ondersteuning het schema.

vanmiddag

afdeling

fotograaf

avontuur

programma

omgeving

oplossing

ontdekking

instrument

toneelstuk

toestemming

personeel

Bladzijde 7

Instructie

Doel: De leerling oefent woorden in klankgroepen verdelen.

Introductie: Vraag goed naar de volgende woorden te luisteren en vraag ze te verdelen in klankgroepen. Dicteer nu de onderstreepte delen van het woord en laat die opschrijven.

Is het woorddeel een luistervink- of een letterzetter-woord?
Schrijf tot slot het totale woord op het bord.

voet <u>stappen</u>	wed <u>strijden</u>
voor <u>beelden</u>	hand <u>schoenen</u>
ge <u>vallen</u>	vert <u>rekken</u>
in <u>spanning</u>	op <u>leiding</u>
voet <u>ballen</u>	voor <u>stelling</u>
moei <u>lijkheid</u>	gevaar <u>lijk</u>
betre <u>kken</u>	ka <u>potte</u>
groot <u>moeder</u>	nieuwsgier <u>ig</u>
allema <u>al</u>	iede <u>reen</u>

Behandel de fout geschreven woorden nogmaals met behulp van het schema.

Bladzijde 8

Instructie

Doel: De leerling oefent woorden in klankgroepen verdelen.

Introductie: Laat de leerling de volgende woorden in klankgroepen verdelen.

Schrijf de woorden nu op, zo nodig met behulp van het schema.

grootvader	stofzuiger
buitenland	oktober
vergeten	slaapkamer
schilderij	verkopen
opmerking	fantasie
gevaren	inwoners
kabouter	voorlopig
verrader	gisteren

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
De controledictees zijn opgenomen in paragraaf 4.1.

Bladzijde 12

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 13

Instructie

Doel: De leerling maakt kennis met woorden met vier of meer klankgroepen.

Introductie: Lees samen de woorden op bladzijde 13. Vraag naar de overeenkomsten tussen de woorden. Bevestig dat het om overeenkomsten in voor- en achtervoegsels gaat: be-, ge-, on-, ver-, onder-, -ende, -ig, -lijk en -ing. Laat deze voor- en achtervoegsels onderstrepen. Sla het werkboek dicht. Doorloop nu met het woord 'verschrikkelijk' het schema. Dicteer de volgende woorden:

bewondering – ondertussen – schitterende – gezellige – verantwoordelijk – aantrekkelijk

Schrijf de woorden daarna op.

Gebruik alleen voor moeilijke stukjes in het woord het schema. Het is de bedoeling dat het visuele schema uiteindelijk niet meer nodig is, omdat de leerling de regels verinnerlijkt heeft.

Bespreek samen de betekenis van de woorden op bladzijde 13.

Auditieve oefening

Tel bij de volgende woorden de klankgroepen. Welke regel moet worden toegepast op welk woorddeel? Schrijf het woord op.

getallen	onverschillig	inspanning
onderwijzer	schriftelijk	verrassing
belangstelling	gemakkelijk	verschillende

Bladzijde 14

Oefening 1

Bespreek de betekenis van de woorden.

Auditieve oefening

Zet de volgende matrix op het bord:

	be-	ge-	ver-	over-
2				
3				
4				

Laat de leerling nu zelf woorden van twee, drie of vier klankgroepen verzinnen met be-, ge-, ver- of over-.

Analyseer een verzonnen woord op bovengenoemde kenmerken en bespreek in welk hokje het woord moet komen. Laat de leerling het daarna zoveel mogelijk zélf vertellen. Probeer de hele matrix vol te krijgen. Vul de woorden in, of laat ze invullen.

Bladzijde 16

Oefening 1

Bespreek zo nodig de betekenis van de woorden.

Auditieve oefening

Zet een schema op het bord, net zoals bij de auditieve oefening op bladzijde 14. Vul de bovenste rij in: over-, -lijk, -in, en -ig. Laat de leerling weer zelf woorden met deze achtervoegsels verzinnen en op de goede plaats invullen.

Bladzijde 17

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 20

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 22

Gezamenlijke oefening

Dictee onderstaande woorden. Laat de leerlingen deze in de matrix in het werkboek invullen.

	1	2	3	4
A	gelukkig	Rotterdam	apparaat	leraren
B	uitstekend	enorme	ontwikkelingen	geloven
C	eveneens	jarenlange	dobbertje	dadelijk
D	dagelijks	adressen	geheimzinnig	normale
E	evenwicht	onverschillig	ertegen	Nederland

Laat de leerlingen vervolgens individueel, of samen met een medeleerling, de woorden op de aangegeven volgorde in het schrift schrijven. De eerste letters van de woorden vormen samen het spreekwoord: 'jong geleerd, oud gedaan'.

Bladzijde 23

Gezamenlijke oefening

Een quiz

De bedoeling van deze quiz is dat de leerlingen individueel of in groepjes van twee of meer leerlingen, aan de slag gaan met de hiernavolgende 'quizvragen'. Er kunnen daarbij verschillende eisen aan de leerlingen gesteld worden:

a) eenvoudig

Alle antwoorden die correct geschreven zijn, leveren één punt op.

b) iets moeilijker

De oplossingen moeten uit woorden van minimaal twee klankgroepen bestaan. Voor correcte antwoorden wordt één punt gegeven.

c) moeilijk

Woorden met meer klankgroepen leveren méér punten op, namelijk voor elke klankgroep die correct gespeld is, één punt.

Je kunt als leerkracht het best beoordelen welk alternatief de leerlingen aankunnen.

De antwoorden worden op bladzijde 23 van het werkboek ingevuld. In de hokjes kunnen de behaalde punten ingevuld worden, onderaan de bladzijde het totaal daarvan. De plaatjes bij elk item zijn bedoeld om de leerlingen de vraag te helpen onthouden.

De quizvragen zijn:

1. Noem drie beroepen.
2. Noem drie muntsoorten.
3. Noem drie sporten.
4. Noem drie namen die met een D beginnen.
5. Noem drie landen in Europa.
6. Noem drie getallen die op een nul eindigen.
7. Noem drie sprookjesfiguren.
8. Noem drie soorten vogels.
9. Noem drie provincies in Nederland.
10. Noem drie dagen van de week.
11. Noem drie weertypen.
12. Noem drie soorten dieren.
13. Noem drie voorbeelden hoe je je kunt voelen.
14. Noem drie woorden die je vaak in de krant tegenkomt.
15. Noem drie dingen die je graag wilt hebben.

Na de quiz wordt ter afsluiting van het onderdeel 1 'Klinkerdief – letterzetter 2' een einddictee afgenomen. De einddictees zijn opgenomen in paragraaf 4.2.

2 Verkleinwoorden 'Op reis door Madurodam'

Bladzijde 26

Instructie

Doel: De leerling leert de verschillende verkleiningsuitgangen aan de hand van voorbeeldwoorden.

Introductie: Er zijn verschillende categorieën verkleinwoorden, vraag de tekening goed te bekijken. Wijs erop dat de voorbeeldwoorden aan afbeeldingen gekoppeld zijn. Het is de bedoeling dat de leerling de uitgangen inprent, zodat hij deze bij een nieuw verkleinwoord kan raadplegen.

Sla het werkboek dicht. Vraag de leerling welke uitgang bij welke afbeelding past. (Van het voorbeeldwoord komt een afbeelding in de rechterbovenhoek van de werkboekbladzijde wanneer deze uitgang aan de orde is.)

Als de inprenting heeft plaatsgevonden, lees dan de volgende woorden voor. De leerling zegt van elk woord een verkleinwoord.

Bijvoorbeeld: een duif – een duifje.

vogelhuis – riem – kampvuur – keukenla – makkataart – spel – zeehond – kinderstoel – appelboom – leesbril – snoeppot – koning – auto – knakworst – dakraam – broodtrommel – grap – vriendin – ketting – speelgoedtrein

Vertel daarna het verhaal over Madurodam.

'Op reis door Madurodam'

Madurodam is een stadje in Den Haag. Het is genoemd naar de Curaçaose familie Maduro, die het ministadje liet bouwen. Een Amerikaan, die naar Nederland kwam en veel haast had, heeft weleens gezegd dat het mogelijk is Nederland in één uur te leren kennen door een bezoek te brengen aan Madurodam. Hier zit wel een kern van waarheid in.

Madurodam ziet eruit als een echte stad, alleen is alles er in het klein. Je kunt in Madurodam belangrijke Nederlandse gebouwen gaan bekijken. Er zijn vele beroemde gebouwen nagebouwd, zoals het Vredespaleis uit Den Haag, de Domtoren uit Utrecht en de Euromast uit Rotterdam. (Je kunt de leerling laten zoeken op Internet naar afbeeldingen van Madurodam of zelf wat laten zien.) Er zijn grachtjes en bruggetjes, huisjes en bedrijfjes, een speeltuintje, een diertuintje, tulpenveldjes en industriegebiedjes. De bomen die er staan, worden

steeds gesnoeid, zodat ze altijd klein blijven. Er is een haventje waar zeilscheepjes op en neer varen. Aan boord van een olietanker ontstaat regelmatig een brandje dat door een blusvaartuigje wordt geblust. Op de luchthaven Schiphol kun je zien hoe een vliegtuigje bevoorradt wordt en hoe een tankautootje voor de brandstofvoorziening zorgt.

Er zijn ook spoor- en trambanen aangelegd in Madurodam. Treintjes en trammetjes rijden er net zoals in het echt, met regelmatige dienstregeling. Uit het kerkje kun je orgelmuziek horen en op het marktplaatsje speelt zelfs een klein draaiorgeltje.

Wanneer je 's avonds naar Madurodam gaat, kun je meer dan 50.000 lampjes in het stadje zien branden. Dat is prachtig om te zien en zeker een bezoek waard!

Bladzijde 28

Instructie

Doel: De leerling leert de verkleinwoorden van woorden die eindigen op -cht en -st.

Introductie: Schrijf de woorden luchtje en worstje op. Leg uit dat deze verkleinwoorden moeilijk zijn, omdat de t niet hoorbaar is. Wijs de t in het woord op het bord aan en spreek tegelijkertijd het woord uit, zonder nadrukkelijk de t uit te spreken. Vertel nu dat de t wel wordt geschreven, omdat de t in het grondwoord staat. Het grondwoord van luchtje is lucht, het grondwoord van worstje is worst.

Laat de leerling het grondwoord zeggen van de volgende woorden. Het kan ook extra verduidelijkt worden door te zeggen: mijn kleine nichtje, maar mijn grote ...

nichtje – vliegje – kunstje – plankje – bochtje – vliegtuigje – vuistje – zeepdoosje – vrachtje – inktvlekje – beestje – boogje – vlechtje – schroefje – barstje – kaassausje – vruchtje – roomijsje – korstje – glimlachje

Uitbreiding van de oefening

Bied de bovenstaande verkleinwoorden nog eens aan. Laat het grondwoord zeggen en laat vervolgens zowel grondwoord, als verkleinwoord opschrijven.

Bladzijde 30

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 32

Auditieve oefening

Maak er een verkleinwoord van. Lees onderstaande woorden voor, de leerling maakt van elk woord een verkleinwoord. Bijvoorbeeld: een koe – een koetje.

surfplank – springtouw – palmboom – eiland – slaapkamer – geheim –
zwaailicht – scharrelei – zolderraam – damhert – vogelkooi – glimworm
– gracht – weegschaal – probleem – apparaat – tunnel – speelfilm – orkest –
avontuur

Bladzijde 33

Instructie

Doel: De leerling leert de verkleiningsuitgang -etje.

Introductie: Geef aan dat de leerling verkleinwoorden gaat leren schrijven die eindigen op etje. Lees de onderstaande woorden voor. De leerling maakt van elk woord een verkleinwoord. Geef een voorbeeld: een ding – een dingetje, een brug – een bruggetje. Schrijf deze twee op het bord en laat daaronder de woorden van de oefening invullen.

ring – tor – pan – tong – slang – wang – vriendin – vlag – wandeling – gang –
bril – sprong – kom – kring – kar – ton – tekening – oefening – bel – stam

Denk bij deze woorden ook aan het schema van de luistervink – klinkerdief – letterzetter.

Auditieve oefening

Lees de onderstaande woorden voor. De leerling maakt van elk woord een verkleinwoord. Bijvoorbeeld: een bal – een balletje.

sleepboot – kinderwagen – frietkraam – huifkar – goudvink – kwartier –
spoorboom – steelpan – krulstaart – nachtegaal – pinksterbloem – luchtbel
– vlecht – bodem – leesbril – bustocht – dakraam – draaitol

Bladzijde 34

Oefening 3

Wijs de leerling op de wijziging van het lidwoord: de – het.

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 35

Instructie

Doel: De leerling leert de verkleiningsuitgang -kje.

Introductie: Geef aan dat de leerling verkleinwoorden gaat leren schrijven die eindigen op kje. Bijvoorbeeld: koning – koninkje.

Maak van deze woorden een verkleinwoord:

woning – pudding – ketting – beloning – paling – helling – leuning – haring

Geef aan dat je nu ook andere woorden gaat oplezen:

ring – schoolreis – bericht – pudding – wandeling – orkest – oefening – ketting – avontuur – valhelm – woning – marktkraam – tekening – kruiwagen

Bladzijde 36

Oefening 2

De uitdrukkingen uit deze oefening kun je eerst met de leerling bespreken.

De leerling kan bij elke uitdrukking een voorbeeld verzinnen.

Na oefening 3 wordt een controledictee afgenomen.

Dit dictee is opgenomen in paragraaf 4.1.

Bladzijde 37

Instructie

Doel: De leerling leert dat er verkleinwoorden zijn, waarbij de korte klank in een lange klank verandert.

Introductie: Geef aan dat er verkleinwoorden zijn waarbij de korte klank in een lange klank verandert. Geef het voorbeeld: blad – blaadje.

Laat van de volgende woorden verkleinwoorden maken en geef aan wanneer de klank verandert.

bad – pad – wat – vat – das – glas – fietstas – wip – schip – lat – blad – kat – gat – kast – schat – dienblad – stad – bospad – schildpad – zoutvat

Laat zinnen bedenken met de gemaakte verkleinwoorden.

Oefening 3

Wanneer de leerling de verkleinwoorden niet meteen in de goede categorie kan plaatsen, is het handig om de woorden eerst per categorie op een blaadje of in het schrift te laten opschrijven, bijvoorbeeld de je-woorden onder elkaar, daarna de tje-woorden enzovoort.

Bladzijde 38

Instructie

Doel: De leerling leert verkleinwoorden waarbij de lange klank anders geschreven wordt dan in het grondwoord. Bijvoorbeeld: la – laatje.

Introductie: Schrijf het woord 'la' op. Vraag wat het verkleinwoord is en schrijf 'laatje' erachter. Vraag wat hier opvalt. Maak duidelijk dat er verkleinwoorden zijn waarbij de lange klank anders geschreven wordt dan in het grondwoord.

Laat van de volgende woorden verkleinwoorden maken en schrijf de woorden waarbij de geschreven klank verandert op het bord.

opa – tuinpad – keukenla – bloemblad – paraplu – hobbelpaard – woning – boerin – borrelglas – luchtbel – marktkraam – zeilschip – pudding – ophaalbrug – postkantoor – pasfoto – biervat – pinda – lachfilm – auto

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
Het dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 40

Onderdeel 2 'Verkleinwoorden' wordt hier afgesloten met een einddictee.
Dit dictee is opgenomen in paragraaf 4.2.

3 Moeilijke meervouden

Bladzijde 42

Instructie

Doel: De leerling leert alert te zijn op verschillen tussen f en v in langere woorden. Daarnaast vindt er een herhaling plaats van de fietspomp- en vliegende vogelletter (zie niveau 3).

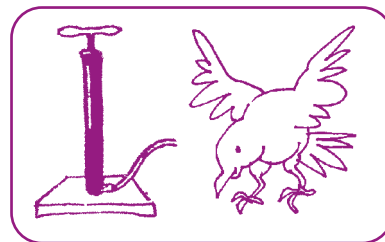
Introductie: Zet de volgende woorden op het bord. Lees zelf de eerste rij op en geef daarna de leerling de beurt. Benadruk de juiste uitspraak van f en v.

vloer	grof	dief	voelen
fijn	verf	voor	fietser
graaf	fles	vullen	boffen
graven	vazen	feesten	fruit
vijf	boeven	vieze	vrucht

Vraag de leerling of hij de fietspompletter en vliegende vogelletter nog kent. Teken de bijbehorende symbolen op het bord en herhaal de bijbehorende leerprincipes:

f: Deze letter heet de fietspompletter.
Als je met een fietspomp pompt, hoor je f, f, f.

v: Voor de v geldt de naam vliegende vogelletter.
De v ziet eruit als een vliegende vogel en in vliegende en vogel hoor je een v.

Lees de woorden nog een keer en wijs op verschillen tussen f en v in langere woorden.

Auditieve oefening

Lees de woorden langzaam op en laat bij elk woord met een f de vinger opsteken.

blokfluit – goudvis – bromvlieg
grootvader – verhaal – zeventig
voorsprong – viespeuk – strafwerk
bankschroef – overal – vleesvork
fietstas – filmster – gifslang

Bladzijde 43

Auditieve oefening

Verdeel de volgende woorden in klankgroepen en zeg steeds of in de eerste klankgroep de f, de v of allebei voorkomen.

vijftien – vijfver – proefwerk
voornaam – herfststorm – neefje
stofdoek – schrijffout – verven

Oefening 3

Herhaal de regel van de letterzetter (zie de handleiding van niveau 6 bij klinkerdief 1 en letterzetter 1).

Bladzijde 44

Instructie

Doel: De leerling leert de verbuigingen en meervoudsvormen, waarbij eind-f in een v verandert.

Introductie: Bespreek dat het meestal te horen is dat de f in een v verandert bij het langer maken van het woord. Dit is ook voelbaar aan de keel.

Laat bij de volgende woorden de f in een v veranderen:

kluif – dief – neef – wijf – graaf – schroef – boef – vijf – schuif – schijf – schaaf – scherf

Doe deze oefening nogmaals en laat de leerling de verandering voelen aan de keel.

Bladzijde 45

Oefening 3

Het is de bedoeling dat de zinnen ontkennend gemaakt worden. Dit kun je van tevoren oefenen. De leerlingen maken bij deze oefening de f → v-woorden uit de zin, ook bij het ontkennend maken gebruiken.

Na oefening 3 wordt een controledictee afgenomen. Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 46

Instructie

Doel: De leerling leert alert te zijn op verschillen tussen de s en z in korte en langere woorden. Daarnaast vindt er een herhaling plaats van de slangletter en de zaagletter (zie niveau 3).

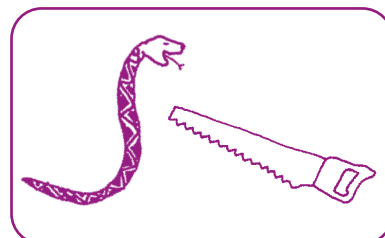
Introductie: Zet de volgende woorden op het bord. Lees zelf de eerste rij op en geef daarna de leerling de beurt. Benadruk de juiste uitspraak van s en z.

soms	zeven	flessen	frisse
zout	zestien	vissen	vazen
schroef	fietspomp	vieze	genezen

Vraag de leerling of hij de slangletter en zaagletter nog kent. Teken de bijbehorende symbolen op het bord en herhaal de leerprincipes:

s: De tekening van de slangletter lijkt op een s. Ook slist de slang: ssssssss.

z: De tanden van de zaag van de zaagletter vormen een z en bij het zagen hoor je: zzzzzzzz.

Lees de woorden nog een keer en wijs op verschillen tussen s en z in langere woorden.

Auditieve oefening

Lees de woorden langzaam voor en laat de leerling bij elk woord met een z de vinger opsteken.

spreekbeurt	tijdschrift	verbazen
zoethout	rijles	dozen
kaassaus	zorgzaam	boze

Bladzijde 47

Auditieve oefening

Verdeel de volgende woorden in klankgroepen en zeg steeds of je in de tweede klankgroep een s of een z hoort.

schoonzus	woonhuis	rundvlees	vieze
zessen	herfststorm	rauwkost	losse
kaarsen	kousen	wijnfles	kazen

Bladzijde 48

Instructie

Doel: De leerling leert de verbuigings- en meervoudsvormen waarbij de s in een z verandert.

Introductie: Leg uit dat bij het langer maken van een woord de leerling kan horen of de s in een z verandert. Laat de leerling ook aan de keel voelen. Laat bij de volgende woorden de s in een z veranderen.

muis – reus – ons – roos – wijs – glas – kaas – kies – dwaas – grijs

Doe de oefening nog eens en laat de leerling de verandering aan zijn keel voelen.

Bladzijde 49

Instructie

Doel: De leerling leert dat er ook woorden zijn die een s houden als je ze langer maakt.

Introductie: Noem de volgende woorden op en vraag de leerlingen het woord langer te maken:

kaars	(kaarsen)
neus	(neuzen)
vers	(verse)
paars	(paarse)
kies	(kiezen)

Herhaal zelf nogmaals het langer gemaakte woord en spreek de laatste klankgroep nadrukkelijk uit.

Vraag wat opvalt bij het langer maken van woorden met een s. Benadruk dat door goed te luisteren, de leerling meestal al kan weten of hij een s of een z moet invullen.

Bladzijde 50

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 51

Instructie

Doel: De leerling maakt kennis met meervoudsvormen die op 's eindigen.

Introductie: Er zijn woorden die in het meervoud op 's eindigen. Weet jij er een?

Schrijf de goede woorden van de leerling op het bord en vul ze verder aan met opa's – kano's.

Bladzijde 54

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 55

Instructie

Doel: De leerling leert dat sommige woorden in het meervoud op eren eindigen.

Introductie: Bespreek dat sommige woorden in het meervoud op eren eindigen. Neem als voorbeeld: kind – kinderen.

Laat het meervoud noemen van de volgende woorden:

kalf – tulp – ei – foto – gat – blad – lied – knie – volk

Schrijf de woorden die op eren eindigen op:
kalveren – eieren – bladeren – liederen – volkeren

Bladzijde 57

Onderdeel 3 'Moeilijke meervouden' wordt hier afgesloten met een einddictee. Dit dictee is opgenomen in paragraaf 4.2.

4 ie = i

Bladzijde 60

Instructie

Doel: De leerling leert dat er woorden zijn waarin je ie hoort, maar i schrijft.

Introductie: Schrijf op het bord de woorden: muzikant en muziek. Spreek de woorden langzaam uit en vraag wat opvalt. Geef aan dat het dus voor kan komen dat je in het woord een ie hoort, maar een i schrijft.

Bespreek dat de regels om te weten of je i of ie moet schrijven, lastig zijn. Geef aan dat de leerling daarom veel gaat oefenen met deze woorden, zodat hij leert herkennen bij welke woorden een i wordt geschreven. Vraag de leerling de hand op te steken wanneer je een woord opnoemt waarin hij een ie hoort, maar een i schrijft. Schrijf alleen het ie = i-woord op het bord. Laat de leerling het eventueel zelf op een blaadje schrijven.

pistool – limonade – winkelier – president – radiootje – gieter – zilver – idee

Oefening 1

Lees de woorden samen. Wijs erop dat je soms ie hoort, maar i schrijft. Geef ook aan dat er natuurlijk ook woorden zijn waarin je i hoort en i schrijft.

Bladzijde 62

Gezamenlijke oefening

Deze oefening kan uitgevoerd worden, wanneer meerdere leerlingen tegelijkertijd met deze spellingcategorie oefenen. Laat aan één leerling een opdrachtwoord zien. De leerling moet dit woord voor zijn medeleerlingen tekenen, zonder erbij te praten. De andere leerlingen raden en proberen het woord goed op te schrijven. Zodra dit gelukt is wordt er gewisseld.

De woorden zijn:

gitaar – olifant – iglo – televisie – sigaar – pistool – dirigent – limonade – sinaasappel – minuut

Bladzijde 63

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 64

Oefening 1

Lees de woorden eerst samen. Vestig de aandacht op de volgende twee dingen:

- 1) Je hoort een ie, maar schrijft een i.
 - 2) Je hoort een j, maar schrijft deze niet.
- Dit is het geval als na de i een klinker of tweetekensklank komt.

Bladzijde 67

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 68

Oefening 1

Lees de woorden eerst samen. Benadruk dat er woorden bij zijn waarin je ie hoort en ook schrijft, maar ook dat er woorden zijn waarin je ie hoort, maar i schrijft.

Bladzijde 70

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 72

Onderdeel 4 'ie=i' wordt hier afgesloten met een einddictee.

Dit dictee is opgenomen in paragraaf 4.2.

4 Dictees

4.1 Controledictees

Dictees bij 1 Klinkerdief – letterzetter 2

Controledictee na bladzijde 8

1. Hang je tekening maar op.
2. Is de timmerman al klaar?
3. De hele familie was aanwezig bij de bruiloft.
4. De volgende keer ben jij aan de beurt.
5. Tenslotte is het niet iedere dag feest.
6. Op donderdag komt de vuilnisman.
7. Sommige mensen zijn bang voor muizen.
8. Morgen wordt mijn oma zeventig.
9. In de dierentuin zag ik allerlei dieren.
10. Niet allemaal tegelijk!

Schrijf op:

tekening
timmerman
aanwezig
volgende
tenslotte
donderdag
sommige
zeventig
allerlei
tegelijk

Controledictee na bladzijde 12

Schrijf de hele zin op:

1. Binnenkort komt die popzanger naar Nederland.
2. Dat aardige meisje gaat er met haar vriendinnen naar toe.
3. Ik zal proberen die dag ook aanwezig te zijn.
4. Toch ben ik helemaal niet tevreden over zijn liedjes.
5. Hoe laat gaan ze zaterdag beginnen?

Controledictee na bladzijde 17

1. Die vrouw heeft honderdduizend euro gewonnen!	Schrijf op:
honderdduizend
2. Hier volgt een mededeling voor land- en tuinbouw.	mededeling
3. Ik woon tegenover de supermarkt.	tegenover
4. Reken jij de oppervlakte maar eens uit.	oppervlakte
5. Zoek de betekenis maar in het woordenboek op.	betekenis
6. Het wordt zo langzamerhand tijd dat je aan het werk gaat.	langzamerhand
7. Kom je ook naar mijn verzameling stripboeken kijken?	verzameling
8. Er is een verschrikkelijk ongeluk gebeurd.	verschrikkelijk
9. De toneelspelers hadden schitterende kleren aan.	schitterende
10. Ik heb vijfentwintig euro gespaard.	vijfentwintig

Controledictee na bladzijde 20

1. De burgemeester roept de raadsvergadering bijeen.	Schrijf op:
burgemeester
2. Vul jij de adressen op de enveloppen in?	adressen
3. Ik eet 's ochtends altijd twee boterhammen.	boterhammen
4. Mijn oma woont op het platteland.	platteland
5. Die geruchten laten mij onverschillig.	onverschillig
6. Waarom ben jij zo ontevreden over je rapport?	ontevreden
7. Mijn broertje is heel goed in het maken van huishoudelijke apparaten.	apparaten
8. Amerika zendt voortdurend raketten naar de maan.	raketten
9. Elke zomer ga ik bij mijn oom tomaten plukken.	tomaten
10. Hij deed nogal geheimzinnig over zijn vondst.	geheimzinnig

Dictees bij 2 Verkleinwoorden 'Op reis door Madurodam'

Controledictee na bladzijde 30

1. Moeder haalt een zakdoek uit haar handtasje.
2. Op het vliegveldje landt een vliegtuigje.
3. Er hangt een vreemd luchtje in huis.
4. Het muisje gaat telkens in het draaimolentje.
5. Het agentje blaast op zijn fluitje.
6. Vader leest de krant bij het schemerlampje.
7. In het haventje ligt een rondvaartboot.
8. Zij is haar gouden armbandje verloren.
9. In de erwtensoep zitten veel knakworstjes.
10. Er is ook een klein dierentuintje in Madurodam.

Schrijf op:

handtasje
vliegveldje
luchtje
draaimolentje
agentje
schemerlampje
haventje
armbandje
knakworstjes
dierentuintje

Controledictee na bladzijde 34

Schrijf de hele zin op:

1. Het straathondje kwispelt met zijn staartje.
2. Het oppassertje voerde het jonge leeuwte.
3. Ans maakt een wandelingetje met haar vriendinnetje.
4. Op het marktpleintje staat een frietkraampje.
5. Timo maakte een tekeningetje over het tekenfilmpje.

Controledictee na bladzijde 36

1. De juffrouw vertelde een spannend verhaaltje.
2. Ik was mijn gezicht met een washandje.
3. Hij glijdt via het leuninkje van de trap naar beneden.
4. Moeder bakt een cake in een bakvormpje.
5. Ga je bij jouw vriendinnetje spelen?
6. De hond werd aan een riempje uitgelaten.
7. Ik vraag een kettinkje voor mijn verjaardag.
8. Wil jij het zolderraampje sluiten?
9. Hij heeft de tekening met een potloodje gemaakt.
10. Vader slaat een spijkertje in de muur.

Schrijf op:

verhaaltje
washandje
leuninkje
bakvormpje
vriendinnetje
riempje
kettinkje
zolderraampje
potloodje
spijkertje

Controledictee na bladzijde 38

1. Ik zal je een geheimpje verklappen.
2. In het vogelhuisje zit een roodborstje.
3. Aukje heeft haar parapluutje laten liggen.
4. Op de kinderboerderij hebben ze een zwart lammetje.
5. De poppenkleertjes hangen aan het waslijntje.
6. Op het bospaadje zit een konijntje.
7. De juf vertelt een sprookje over een arm koninkje.
8. Het zoutvaatje is leeg.
9. Op zijn verjaardag krijgt hij een speelgoedautootje.
10. Na het eten krijgen wij een lekker puddinkje.

Schrijf op:

geheimpje
roodborstje
parapluutje
lammetje
waslijntje
bospaadje
koninkje
zoutvaatje
speelgoedautootje
puddinkje

Dictees bij 3 Moeilijke meervouden

Controledictee na bladzijde 45

1. Een week heeft zeven dagen.
2. De juffrouw is jarig.
3. De brievenbus wordt geleegd.
4. Die dove vrouw durft niet over straat.
5. Beleef jij wel eens iets leuks?
6. Het glas viel in scherven.
7. Wil jij een halve appel?
8. De honden blaffen al een uur.
9. Wil jij voor mij een kuil graven?
10. Ik plak een postzegel op de briefkaart.

Schrijf op:

zeven
juffrouw
brievenbus
dove
beleef
scherven
halve
blaffen
graven
briefkaart

Controledictee na bladzijde 50

Schrijf de hele zin op:

1. Zij verliezen vast hun zakgeld.
2. Hazen en konijnen zijn dieren.
3. Kaarsen geven gezellig licht.
4. Als het gaat regenen, zoek ik mijn laarzen op.
5. We zetten de colaglazen in de kast.
6. Er waren mooie prijzen te verdienen.
7. Bij sommige grenzen moet je uren wachten.
8. Mijn boze buurvrouw belde de huisbaas op.
9. Verse groente is heel gezond!
10. Paarse vazen zijn hier niet te koop.

Controledictee na bladzijde 54

1. Apen zijn dol op pinda's.
2. Programma's kunt u bij de ingang kopen.
3. Vogels vliegen 's winters naar Afrika.
4. Bijna alle restaurants hebben menu's.
5. Zijn de foto's van de vakantie al klaar?
6. Mijn opa's komen allebei op mijn verjaardag.
7. De paraplu's moeten in de gang staan.
8. Dure auto's worden vaak gestolen.
9. Neem jij de sleutels mee?
10. De zebra's vind je achter in de dierentuin.

Schrijf op:

pinda's
programma's
vogels
menu's
foto's
opa's
paraplu's
auto's
sleutels
zebra's

Dictees bij 4 ie = i

Controledictee na bladzijde 63

1. De Eskimo woont in een iglo.
2. Wat is de titel van je opstel?
3. De Rijn is een grote rivier.
4. Mag ik je diploma eens zien?
5. Is hij familie van je?
6. Ik ga in februari op wintersport.
7. Dat schip is van de marine.
8. Suriname is een warm land.
9. Ik hoor de sirene van de brandweerwagen.

Schrijf op:

iglo
titel
rivier
diploma
familie
februari
marine
Suriname
sirene

Controledictee na bladzijde 67

Schrijf de hele zin op:

1. De radio en de televisie staan aan.
2. De kampioen kreeg een krans van de president.
3. De muzikant speelt op zijn viool.
4. Ik gebruik bij het tekenen soms een liniaal.
5. Ik draag een lampion wel in het stadion.
6. Die olifant komt uit Amerika.
7. Een poes zeg miauw.
8. Vader maakt een dia over de marine.
9. De directeur is op dieet.
10. Die dirigent speelt ook prachtig piano.

Controledictee na bladzijde 70

1. Wie heeft er een goed idee?
2. Wij gaan met het vliegtuig op vakantie.
3. Ik luister graag naar deze muziek.
4. Over een minuut is hij klaar.
5. Het is een aangenaam klimaat.
6. Farida is de lieveling van de juf.
7. Jullie moeten goed luisteren naar wat er gezegd wordt.
8. Neem een liter water.
9. Na mei komt juni.

Schrijf op:

idee
vakantie
muziek
minuut
klimaat
lieveling
jullie
liter
juni

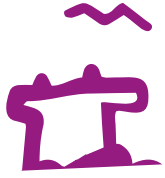
4.2 Einddictees

Einddictee bij 1 Klinkerdief – letterzetter 2 (na bladzijde 23)

1. Ik heb een mooie verzameling postzegels.
2. De rekening was erg hoog.
3. Ze leefden nog lang en gelukkig.
4. We gaan allemaal mee.
5. Sinaasappels zijn meestal oranje.
6. Wanneer ben jij geboren?
7. Die jongen is erg verlegen.
8. Deze woorden zijn gemakkelijk te leren.
9. Wat is de oppervlakte van dat terrein?
10. Er waren veel mensen aanwezig.
11. Wat staat er op het programma?
12. Natuurlijk wil ik dat even doen.
13. Hij kon de rekening niet betalen.
14. Ik heb het verschillende keren gevraagd.
15. Ik vond het erg gezellig.
16. Ik heb met belangstelling geluisterd.
17. Dat zie je tegenwoordig niet veel meer.
18. Hij heeft een uitstekend cijfer voor gymnastiek.
19. Ik kan onmogelijk komen.
20. Wat een verschrikkelijk verhaal!

Schrijf op:

verzameling
rekening
gelukkig
allemaal
oranje
geboren
verlegen
gemakkelijk
oppervlakte
aanwezig
programma
natuurlijk
betalen
verschillende
gezellig
belangstelling
tegenwoordig
uitstekend
onmogelijk
verschrikkelijk

Einddictee bij 2 Verkleinwoorden 'Op reis door Madurodam'

(na bladzijde 40)

1. De baby slaapt in een reiswiegje.
2. Hij heeft een gaatje in zijn trui.
3. Op het marktplaatsje spuit een fonteintje.
4. In dat tuintje staan veel fruitboompjes.
5. Vader haalt met een nijptangetje de spijker uit de plank.
6. Zij verloor haar gouden kettinkje.
7. De ober serveert de drankjes op een dienblaadje.
8. Het laatje van het nachtkastje piept.
9. Het meisje rijdt op een vouwfietsje naar school.
10. In de speeltuin is een klein glijbaantje.
11. Er zaten zoete schuimpjes op de pudding.
12. Moeder kookt melk in een steelpannetje.
13. In de nasi zaten veel pindaatjes.
14. Het zeilscheepje vaart het haventje uit.
15. Er staat een woninkje in het bos.
16. De rondvaartboot vaart om het eilandje heen.
17. Na schooltijd doen zij vaak een kaartspelletje.
18. De fotograaf maakt een pasfotootje.
19. Opa drinkt jenever uit een borrelglaasje.
20. Het stroomtreintje rijdt onder een tunneltje door.

Schrijf op:

reiswiegje
gaatje
fonteintje
fruitboompjes
nijptangetje
kettinkje
dienblaadje
laatje
vouwfietsje
glijbaantje
schuimpjes
steelpannetje
pindaatjes
zeilscheepje
woninkje
eilandje
kaartspelletje
pasfotootje
borrelglaasje
tunneltje

Einddictee bij 3 Moeilijke meervouden

(na bladzijde 57)

1. Morgen komt de glazenwasser.
2. Alle kinderen krijgen een ijsje.
3. In die winkel verkopen ze mooie stoffen.
4. Morgen komen er leuke programma's op televisie.
5. Ik houd veel van Franse liederen.
6. Wat een vieze broek heb jij!
7. De bladeren vallen van de bomen.
8. De kleuters beven van schrik.
9. Koop even zes eieren voor mij.
10. Veldmuizen zijn heel klein.
11. Er zijn veel soorten agenda's.
12. De boer brengt de kalveren naar de wei.
13. De dieven gingen er vandoor.
14. De twee opa's praatten over vroeger.
15. Op zeventien mei ben ik jarig.
16. Ik steek alle kaarsen aan.
17. De wolven huilen in het bos.
18. Zijn de pasfoto's al klaar?
19. De kersen zijn zuur.
20. De kano's worden per auto naar Frankrijk vervoerd.

Schrijf op:

glazenwasser
kinderen
stoffen
programma's
liederen
vieze
bladeren
beven
eieren
veldmuizen
agenda's
kalveren
dieven
opa's
zeventien
kaarsen
wolven
pasfoto's
kersen
kano's

Einddictee bij 4 ie = i

(na bladzijde 72)

1. Die Eskimo woont in Groenland.
2. Kun jij de gieter even vullen?
3. Heeft iemand een euro voor mij?
4. De spion kreeg veel geld.
5. Dat is een muzikaal gezin.
6. De piloot maakt een noodlanding.
7. De indiaan is de oorspronkelijke bewoner van Amerika.
8. Het publiek zong hard mee.
9. Hij kan niet tegen kritiek.
10. Het riool is verstopt.
11. Stop de brief maar in de brievenbus.
12. Misschien kom ik morgen.
13. Afrika is een werelddeel.
14. Hij hilde van verdriet.
15. Onze dokter gaat met pensioen.
16. Hij rookte een sigaret.
17. Die drie vormen een trio.
18. Heb je liever ijs of chocola?
19. Wat schittert die diamant!
20. Vandaag staat er een artikel over zeehonden in de krant.

Schrijf op:

Eskimo
gieter
iemand
spion
muzikaal
piloot
indiaan
publiek
kritiek
riool
brievenbus
misschien
Afrika
verdriet
pensioen
sigaret
trio
liever
diamant
artikel

5 Woordenlijsten

Woordenlijst 1 Klinkerdief – letterzetter 2

Woorden met drie klankgroepen

aannemen	bittere	getallen	kanarie	ontdekken
aantallen	boerderij	gevaarlijk	kanonnen	ontdekking
aanwezig	boerinnen	gevallen	kapotte	ontmoeten
aardappel	boodschappen	gevaren	konijnen	ontmoeting
achterna	boterham	geweldig	koperen	ontzettend
achteruit	bovendien	geweren	kostbare	onverwacht
afdeling	bovenste	gewone	kunstenaar	onzeker
agenten	brandbare	gewoonte	lekkere	opdrachten
akelig	brandweerman	gezellig	lelijke	openen
allemaal	brutale	gezichten	leraren	opening
allerlei	buitenland	gezinnen	machtige	opleiden
aparte	buurvrouwen	gisteren	manieren	opleiding
apparaat	daartegen	goedkope	mannetje	oplossing
arbeider	dadelijk	grappige	menigte	opmerken
artiesten	dagelijks	grijselijk	meningen	opnemen
augustus	dappere	grootmoeder	menselijk	oppasser
avontuur	dodelijk	grootvader	merkwaardig	opvoeden
bediende	donderdag	grotere	middelen	opvoeding
bejaarde	dobbertje	handdoeken	middelpunt	opwinden
belangrijk	duidelijk	handige	modellen	opwinding
belasting	eenvoudig	handschoenen	moderne	oranje
beloning	eigenlijk	hartelijk	mogelijk	ouderwets
bemannings	Engeland	heerlijke	momenten	overeind
beneden	enige	heleboel	motoren	overkant
bepalen	ertegen	helemaal	nachtegaal	overval
beroemde	erwtensoepe	hevige	natuurlijk	overzicht
beschermen	evenals	hierboven	nauwelijks	paddenstoel
bescherming	eventjes	hinkelbaan	nauwkeurig	papegaai
beslissing	evenwicht	hogere	nederlaag	papieren
bestellen	fabrieken	Hollandse	Nederland	parlement
bestemming	fantasie	honderden	negentig	personeel
bestuurder	feestelijk	hoofdletter	nieuwsgierig	personen
betalen	fotograaf	houthakker	nodige	persoonlijk
betreffen	gebeuren	huiskamer	normale	pijnlijke
betrekken	geboorte	huissleutel	november	platteland
betrekking	geboren	iedereen	nuttige	portretten
beweging	gekleurde	ijverig	oefening	postbode
bewoners	geleden	inbraken	ogenblik	prachtige
bezetting	geloven	inspanning	oktober	prettige
bezwaren	geluiden	instrument	omgeving	proberen
bijdrage	gelukkig	intussen	ondeugend	problemen
bijvoorbeeld	gemeente	jarenlang	ongerust	programma
binnenkort	gemene	jarige	ongeveer	protesten
binnenland	generaal	kabeljauw	onrustig	raketten
bisschoppen	gesprekken	kabouter	onschuldig	rechterhand

reiziger	tenslotte	vergissing	vliegtuigen	vrolijke
rekening	terreinen	verhalen	voetballen	vrouwelijk
rustige	tevoorschijn	verjaardag	voetstappen	vruchtbare
scheidsrechter	tevreden	verkeerde	volgende	vuilnisman
schilderij	tijdelijk	verklaren	volwassen	waarover
schitterend	timmerman	verkoopster	voorbeelden	waarschijnlijk
schoolreisje	toenemen	verkopen	voordelen	waartegen
schoonvader	toestellen	verkouden	voorlopig	wachtkamer
schriftelijk	toestemming	verlangen	voornaamste	wandelen
seizoenen	toevallig	verlaten	voorkomen	wandeling
september	tomaten	verleden	voorover	wedstrijden
sieraden	toneelstuk	verlegen	voorstellen	wielrennen
slaapkamer	totale	verloofde	voorstelling	winkelen
soldaten	twintigste	verpleegster	vooruitgang	winkelier
sommige	uiterlijk	verrader	voorzichtig	woningen
spannende	uitgave	vermissing	voorzitter	zaterdag
spanningen	uitstekend	verslagen	vorige	zeldzame
stevige	vaderland	verschillen	vrachtwagen	zevende
stofzuiger	vanmiddag	vertellen	vreemdeling	zeventien
tegelijk	vanmorgen	vervelend	vreselijk	zeventig
tekening	verbazing	verwarring	vriendelijk	ziekenhuis
telegram	verdeling	verzorging	vriendinnen	zilveren
tenminste	vergeten	vliegende	vrijwillig	zonnige

Woorden met vier of meer klankgroepen

aantrekkelijk	herinneren	regenachtig
aanwezige	herinnering	schitterende
aardappelen	honderdduizend	tegenover
achterover	langzamerhand	tegenstander
algemene	mededeling	tegenwoordig
apparaten	medelijden	teleurstelling
avonturen	mogelijke	tentoonstelling
belangstelling	natuurlijke	toevallige
betekenen	ogenblikken	uitzondering
betekenis	ondertussen	verandering
bewonderen	onderwijzer	verantwoordelijk
bewondering	onderwijzeres	verbandtrommel
binnenlandse	ongeduldig	verbetering
gebeurtenis	ongelukken	verdediging
gedeeltelijk	ongelukkig	vergadering
geheimzinnig	onmogelijk	verschillende
gelukkige	ontwikkelen	verschrikkelijk
gemakkelijke	ontzettende	verzameling
gevangenen	onverschillig	vijfentwintig
gevangenis	oppervlakte	volwassene
gezellige	overleden	zaterdagavond
gisteravond	overmorgen	
gistermiddag	overwinning	

Woordenlijst 2 Verkleinwoorden

Voor de verkleinwoorden die eindigen op je, tje, pje, etje en kje verwijzen we naar de woordenlijsten in de diverse handleidingen bij de niveaus 1 t/m 6.

Hieronder geven we enkele voorbeelden:

Woorden die eindigen op je

beetje	koekje	poesje
bootje	kopje	potloodje
briefje	lampje	praatje
doosje	liedje	reisje
drankje	lusje	sprookje
eindje	mandje	stukje
fietsje	meisje	takje
flesje	muisje	tijdje
fluitje	nichtje	vriendje
grapje	pakje	washandje
hondje	plaatje	worstje
kaartje	plantje	zusje
kindje	plekje	

Woorden die eindigen op tje

broertje	spijkertje
dochtertje	tafeltje
dobbertje	trommeltje
eitje	uurtje
etentje	verhaaltje
konijntje	vogeltje
leeuwtje	zoontje

Woorden die eindigen op pje

boompje
geheimpje
raampje
vormpje

Woorden die eindigen op etje

belletje	slangetje
karretje	sommetje
mannetje	spelletje
ringetje	tekeningetje
rolletje	vriendinnetje

Woorden die eindigen op kje

kettinkje
puddinkje
koninkje
woninkje
hellinkje

Verkleinwoorden uit de uitzonderingscategorie

Verkleinwoorden waarbij de korte klank in een lange klank verandert

blad	–	blaadje
pad	–	paadje
gat	–	gaatje
glas	–	glaasje
schip	–	scheepje
vat	–	vaatje

Verkleinwoorden die bij de schrijfwijze een verandering van de lange klank krijgen

foto	–	fotootje
la	–	laatje
mama	–	mamaatje
oma	–	omaatje
opa	–	opaatje
papa	–	papaatje
pinda	–	pindaatje
sla	–	slaatje
vla	–	vlaatje
zebra	–	zebraatje

Woordenlijst 3 Moeilijke meervouden

Woorden waarbij de f in een v verandert

beloven	dief	golf	neef	schroef
beroven	doof	graven	proef	stijf
beven	drijven	half	schaaf	stoven
blijven	druif	hoeven	scheef	vergeven
boef	duif	kluif	scherf	vijf
braaf	geloven	leven	schijf	wolf
brief	geven	lief	schrijven	

Woorden waarbij de s in een z verandert

advies	genezen	kaas	ons	verbazen
baas	glanzen	kies	prijs	verhuizen
bevriezen	glas	kiezen	prijzen	verliezen
bewijzen	grens	laars	reis	vies
boos	grijs	lezen	reizen	vrezen
buis	haas	matroos	reus	vriezen
doos	hals	muis	roos	wijs
gans	huis	neus	vaas	wijzen

Woorden die in het meervoud op 's eindigen

agenda's	opa's
auto's	papa's
foto's	paraplu's
kano's	pinda's
mama's	programma's
menu's	zebra's
oma's	

Woorden die in het meervoud op eren eindigen

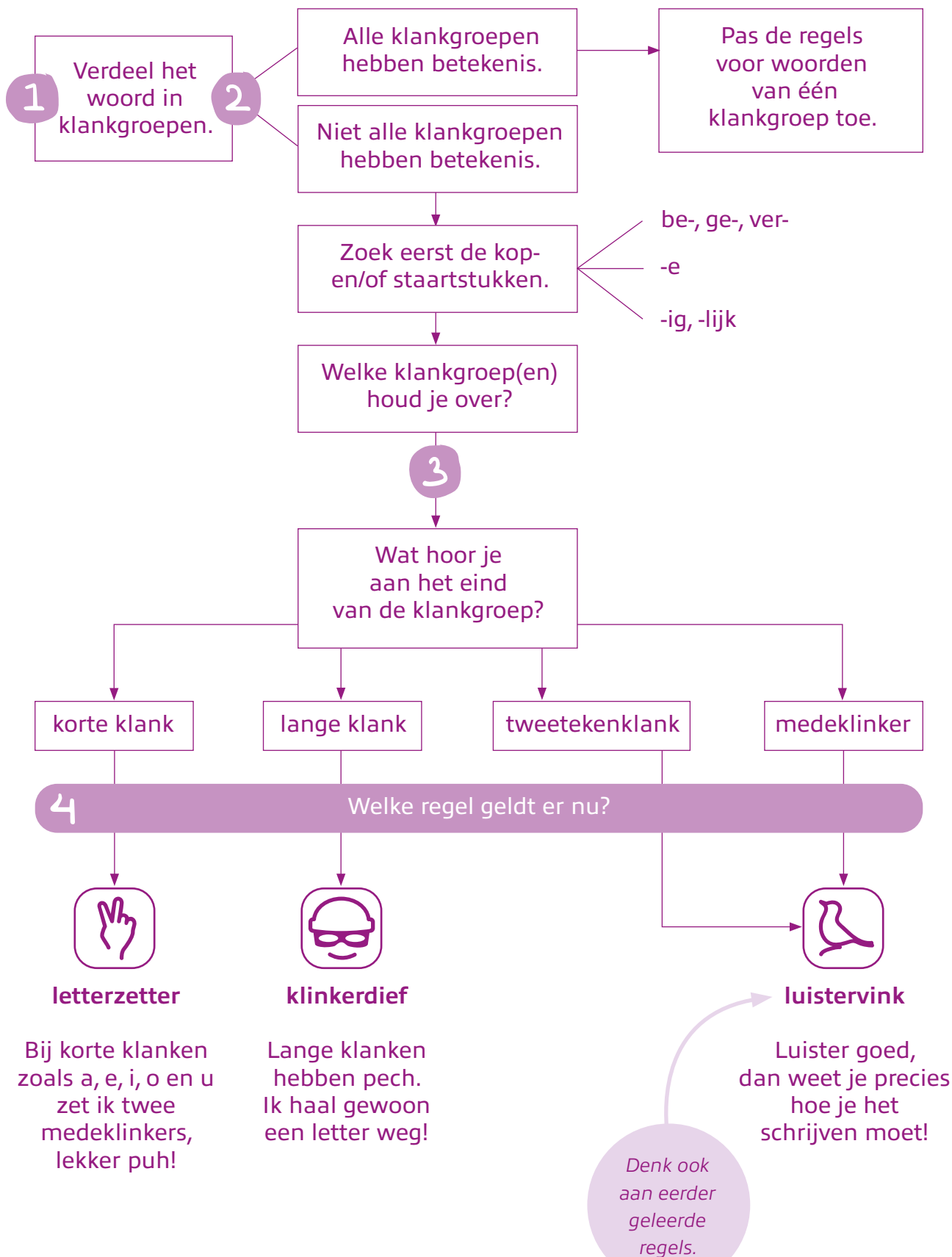
bladeren
eieren
kalveren
kinderen
liederen

Woordenlijst 4 ie = i

abrikoos	januari	pistool
Afrika	juni	president
Afrikaan	kampioen	prima
Afrikaans	kantine	radio
Amerika	kapitein	radiootje
Amerikaan	kilo	radio's
Amerikaans	kilometer	riool
artikel	kilo's	rivier
benzine	kiwi	sigaar
dia	klarinet	sigaret
dia's	klimaat	sinaasappel
diamant	kritiek	sirene
dieet	lampion	ski's
diploma	limonade	spion
direct	liniaal	stadion
directeur	liaan	Suriname
dirigent	liter	Surinaams
dominee	marine	Surinamer
Eskimo	miauw	taxi
Eskimo's	minister	taxi's
fabrikant	minuut	televisie
familie	muzikaal	titel
februari	muzikant	tribune
figuur	olifant	trio
finale	pensioen	uniform
giro	pianist	via
gitaar	piano	video
gitarist	pianootje	viool
idee	piano's	violist
iglo	piloot	visite
India	pion	
indiaan	piraat	

Schema

van de luistervink – klinkerdief – letterzetter voor woorden van twee of meer klankgroepen

Spelling in de lift werd ontwikkeld met medewerking van het Centrum Educatieve Dienstverlening/ Pedologisch Instituut te Rotterdam: Marijke Erades, Mary Gerritse, Maartje Greevenbosch, Betty Jansen, Carolien Pol, Janine Terwindt.

ISBN 978 90 06 95491 3
Versie 1.1
© Uitgeverij Zwijsen B.V.
Postbus 805
5000 AV Tilburg
info@zwijsen.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever, behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen. De uitgever behoudt zich daarnaast uitdrukkelijk haar rechten voor in het kader van tekst- en datamining, AI-training en soortgelijke technologieën.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men daarvoor de wettelijke vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers, knipselkranten en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (www.stichting-pro.nl).

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Redactie:

Puck Senders
Projectteam ThiemeMeulenhoff

Vormgeving en opmaak:

Podivium, Haarlem

Illustraties:

Zwart/wit: Richard Flohr
Overig: Marijn v/d Wateren, Podivium

HANDLEIDING Niveau 7

klinkerdief – letterzetter 2
verkleinwoorden
moeilijke meervouden
ie = i

9 789006 954913